

IQTISODIYOT VA SIYOSAT: O‘ZARO BOG‘LIQLIK VA TA‘SIRCHANLIK

Sitora Juraboeva Axroro qizi

Jurnalist

Annotatsiya: *Iqtisodiyot va siyosat — jamiyatning rivojlanishi va barqarorligida muhim rol o‘ynaydigan ikki asosiy soha hisoblanadi. Bu ikki soha o‘rtasidagi bog‘liqlik va o‘zaro ta‘sirchanlik barcha mamlakatlar va davlatlarda kuzatiladi. Siyosiy qarorlar iqtisodiy siyosatni shakllantiradi, iqtisodiy holat esa davlatning siyosiy tizimiga ta‘sir qiladi. Shu sababli, iqtisodiyot va siyosat bir-birini to‘ldiruvchi va o‘zaro ta‘sir ko‘rsatuvchi sohalar sifatida ahamiyatga ega.*

Kalit so‘zlar: *iqtisod, siyosat, jamiyat, davlat, islohot, investitsiya, byudjet, ijtimoiy, ishsizlik, inflyatsiya.*

1. *IQTISODIYOT VA SIYOSATNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI*
2. *SIYOSATNING IQTISODIYOTGA TA‘SIRI*
3. *IQTISODIYOTNING SIYOSATGA TA‘SIRI*

1.1 IQTISODIYOT VA SIYOSATNING O‘ZARO BOG‘LIQLIGI

Iqtisodiyotning rivoji davlatning siyosiy tizimi va qarorlariga bevosita bog‘liq. Bunga siyosiy barqarorlik, iqtisodiy islohotlar va davlatning iqtisodiy strategiyalari kiradi. Siyosat esa iqtisodiy resurslarni taqsimlash, iqtisodiy imkoniyatlar va imtiyozlarni yaratish, bozorlarni boshqarish va tartibga solish jarayonida muhim rol o‘ynaydi. Siyosat orqali davlat iqtisodiyotni tartibga solish uchun turli qonunlar, me‘yoriy hujjatlar va moliyaviy choralar qabul qiladi. Quyida iqtisodiyot va siyosatning o‘zaro ta‘sirining bir nechta muhim jihatlari keltirilgan:

1. **Siyosiy barqarorlik va iqtisodiy o‘shish**
Siyosiy barqarorlik davlat iqtisodiy tizimining mustahkamligi va o‘shishga yordam beradi. Barqaror siyosiy muhitda investitsiyalar ko‘payadi, ishbilarmonlik muhiti yaxshilanadi va iqtisodiy faollik ortadi. Siyosiy barqarorlik bo‘lmagan davlatlarda esa iqtisodiy o‘shish sekinlashishi yoki to‘xtashi mumkin, bu esa aholi farovonligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

2. **Iqtisodiy islohotlar va siyosiy qarorlar**
Iqtisodiy islohotlar, jumladan, soliqlarni kamaytirish, monopoliyaga qarshi kurash, investitsiyalarni rag‘batlantirish, eksport va import tartiblarini erkinlashtirish kabi qarorlar siyosiy rahbariyat tomonidan amalga oshiriladi. Bu islohotlar mamlakat iqtisodiyotining samaradorligini oshiradi va uning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

3. **Bozor iqtisodiyoti va davlat aralashuvi**
Ko‘pgina davlatlarda bozor iqtisodiyoti hukmron bo‘lib, bunda talab va taklif asosida iqtisodiy jarayonlar boshqariladi. Biroq davlat iqtisodiyotni tartibga soluvchi rol

o'ynaydi. Soliqlar, davlat byudjeti, narxlarni nazorat qilish va ijtimoiy dasturlar orqali davlat bozor faoliyatiga aralashadi. Bunday aralashuv ko'pincha aholining zaif qatlamlarini himoya qilish, monopoliyalarning shakllanishini oldini olish va iqtisodiy inqirozlarni bartaraf etishga qaratiladi.

2.1 SIYOSATNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI

Siyosiy qarorlar davlat iqtisodiy tizimiga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Bu qarorlar mamlakatning rivojlanish darajasi, tashqi iqtisodiy aloqalar, xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan munosabatlari va milliy valyuta kursi kabi omillarni belgilaydi. Siyosiy qarorlar bir necha usullar orqali iqtisodiyotga ta'sir qiladi:

1. Davlat siyosati va investitsiyalar

Siyosiy barqarorlik xorijiy va ichki investitsiyalarni jalb qilishda asosiy omil hisoblanadi. Siyosiy barqaror davlatlarda investorlar uchun qulay muhit yaratiladi, bu esa iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Siyosiy notinchlik yoki korrupsiya yuqori bo'lgan davlatlarda esa investorlar xavf-xatarlardan qochishadi va iqtisodiy faollik susayadi.

2. Soliq siyosati va byudjet taqsimoti

Soliq siyosati iqtisodiy faoliyatni tartibga soluvchi asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Davlat soliq siyosati orqali iqtisodiy resurslarni qayta taqsimlaydi va iqtisodiy tenglikni ta'minlashga intiladi. Byudjet mablag'larini taqsimlashda davlatning siyosiy ustuvorliklari va iqtisodiy strategiyalari muhim rol o'ynaydi. Infratuzilma, ta'lim, sog'liqni saqlash kabi sohalarga mablag' yo'naltirish davlat iqtisodiyoti uchun strategik ahamiyatga ega.

3. Savdo va tashqi iqtisodiy siyosat

Tashqi iqtisodiy siyosat davlatning xalqaro savdo aloqalari va tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini belgilaydi. Erkin savdo siyosati mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi, ammo proteksionistik siyosat esa iqtisodni ichki resurslarga bog'lab qo'yishi mumkin. Tashqi iqtisodiy siyosatning asosiy maqsadi mamlakatning xalqaro iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirishdir.

4. Ijtimoiy siyosat va iqtisodiy

Davlatning ijtimoiy siyosati aholining turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy himoya tizimini kuchaytirish va bandlikni ta'minlashga qaratilgan. Bu siyosat iqtisodiyotning sog'lom rivojlanishiga xizmat qiladi, chunki aholining daromadlari va farovonligi oshsa, ichki iste'mol hajmi ortadi va iqtisodiy faollik kuchayadi.

3.1 IQTISODIYOTNING SIYOSATGA TA'SIRI

Iqtisodiy holat ham davlat siyosatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Yaxshi iqtisodiy natijalar hukumatning siyosiy barqarorligini oshiradi va uning aholiga nisbatan ijobiy obro'sini shakllantiradi. Iqtisodiy inqirozlar esa siyosiy notinchlik va noroziliklarni kuchaytiradi. Iqtisodiyot va siyosat o'rtasidagi bunday o'zaro ta'sir bir qator jihatlar orqali amalga oshadi:

1. Iqtisodiy o'sish va siyosiy barqarorlik

Iqtisodiy o'sish va barqarorlik siyosiy tizimning ham barqaror bo'lishiga yordam

beradi. Iqtisodiyot yaxshi rivojlangan davlatlarda ijtimoiy noroziliklar kamayadi, aksincha, iqtisodiy inqirozlar davrida esa siyosiy noroziliklar kuchayishi mumkin.

2. **Ishsizlik va siyosiy norozilik**

Ishsizlik darajasining oshishi davlat siyosatiga nisbatan norozilikni kuchaytirishi mumkin. Bu esa siyosiy o'zgarishlar, inqirozlar yoki yangi siyosiy kuchlarning hokimiyatga kelishiga olib keladi. Iqtisodiy barqarorlik esa aksincha, siyosiy tizimning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

3. **Inflyatsiya va ijtimoiy norozilik**

Inflyatsiya darajasining oshishi aholi turmush darajasiga salbiy ta'sir qiladi va bu siyosiy rahbariyatga nisbatan norozilikka sabab bo'lishi mumkin. Shu sababli, davlat iqtisodiy siyosatda narxlar barqarorligini saqlashga intiladi.

Xulosa

Iqtisodiyot va siyosat o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, birining holati ikkinchisiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Davlatning siyosiy qarorlari iqtisodiyotning samarali rivojlanishiga sharoit yaratadi, iqtisodiy barqarorlik esa siyosiy tizimning mustahkamligiga hissa qo'shadi. Muvaffaqiyatli iqtisodiy siyosat va barqaror siyosiy muhit har qanday davlatning ijtimoiy-iqtisodiy yuksalishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, davlatlar iqtisodiyot va siyosat sohalarini birgalikda rivojlantirish uchun harakat qilishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://docx.uz/document/iqtisodiyot-siyosatining-mohiyati-zaruriyati-asosiy-yo-nalishi-908909a9?lang=ru>
2. https://renessans-edu.uz/files/books/2023-10-16-09-59-04_3dbce6a97503834048b00dcc0cad7eb8.pdf
3. https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/08/01/NamDU-ARM-12479-IQTISODIYOT_VA_MENEJMENT.pdf
4. <https://lex.uz/acts/-4147294>
5. [https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/05/28/NamDU-ARM-2111-Makro va mikro iqtisodiyot .pdf](https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/05/28/NamDU-ARM-2111-Makro_va_mikro_iqtisodiyot.pdf)
6. <https://ebook.tsue.uz/public/ebooks/davlat-iqtisodiyoti-va-siyosati-tNS74PSm>
7. <https://kun.uz/uz/news/2023/06/08/ozbekiston-rivojlanishning-qay-bosqichida-iqtisodiyot-siyosat-va-tahdidlar-1-qism>
8. <https://oyina.uz/uz/teahouse/1914>
9. [https://www.researchgate.net/publication/376720577_IQTISODIY_SIYOSAT O'quv dasturi -TO'zMU 2023y](https://www.researchgate.net/publication/376720577_IQTISODIY_SIYOSAT_O'quv_dasturi_-TO'zMU_2023y)
10. https://tiu-edu.uz/media/books/2024/05/22/1654853598_1.pdf